

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.1-2.31>

П. С. Покатаєв

доктор наук з державного управління,
доктор юридичних наук, професор,
перший проректор Класичного приватного університету

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ КАРМАЛІТИ М. В. «ПРИВАТНИЙ І ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС У СИСТЕМІ ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН»

Питанням співвідношення інтересів у праві присвячено чимало наукових досліджень. Серед перспективних напрямів розвитку науки фінансового права нині можна назвати вивчення й осмислення фінансово-правових норм і фінансово-правових відносин, що, безумовно, відбивають завдання держави як інституту, призначеного для задоволення інтересів суспільства, колективних та індивідуальних суб'єктів. Варто зауважити, що останнім часом простежується тенденція зацікавленості держави у взаємодії приватного та публічного секторів економіки, у забезпеченні балансу приватного й публічного інтересу. У правовому регулюванні податкових відносин приватний і публічний інтерес – взаємопов'язані категорії. Право є засобом реалізації та захисту кожної з них. Саме тому актуальність обраної для дослідження теми не викликає сумнівів.

Проблема дослідження наукових джерел, актів правотворчої діяльності та правозастосування щодо правового забезпечення реалізації приватного й публічного інтересу в оподаткуванні розкривається в монографії М.В. Кармаліти. Автором розглянуто питання приватного інтересу в податкових відносинах як різновиду публічно-правових відносин, визначено співвідношення приватних і публічних інтересів в оподаткуванні, розкрито поняття «баланс приватного та публічного інтересу в оподаткуванні». На конкретних прикладах проілюстровано забезпечення співвідношення приватного та публічного інтересу у процесі формування й реалізації податкових приписів в Україні. На

підставі сформульованих наукою та практикою засад забезпечення балансу приватного й публічного інтересу М.В. Кармалітою розроблено рекомендації щодо вдосконалення податкового законодавства та підвищення ефективності реалізації норм податкового права.

Зокрема, у першому розділі праці вчена досліджує природу та ретроспективу формування інтересу у праві, демонструє сформовані правовою доктриною підходи до категорії «інтерес», наводить класифікацію інтересів у праві. М.В. Кармаліта доводить, що в науковій літературі панують думки щодо розуміння інтересу як цілі, мотиву, потреби, а правова природа досліджуваної категорії має суб'єктивне, об'єктивне, суб'єктивно-об'єктивне забарвлення. Окрема увага приділяється взаємозв'язку інтересу та суб'єктивного права, наводяться характерні риси, що дають змогу розмежувати ці правові категорії. З метою досягнення поставленої мети дослідження автор розмірковує над поділом інтересів на приватноправові та публічно-правові, а також зазначає, що виокремлення приватних і публічних інтересів залежно від носія інтересу не збігається з поділом права на приватне й публічне, оскільки публічний інтерес може бути відображений та закріплений у галузях публічного й приватного права та виокремлюється виключно за суб'єктом-носієм. Вивчення літературних джерел фінансового права продемонструвало, що критерії встановлення балансу приватного й публічного інтересу, як і дисбалансу, є невизначеними в доктринальних колах. Науковці висвітлювали проблеми спів-

¹ Кармаліта М.В. Приватний і публічний інтерес у системі податкових правовідносин : монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2019. 328 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 139).

відношення приватного та публічного інтересу у варіаціях широкого діапазону: від меж приватного й публічного регулювання відносин у сфері оподаткування до визначення засобів захисту таких інтересів у податкових конфліктах.

У другому розділі рецензованої роботи М.В. Кармаліта більш детально зупиняється на характеристиці приватного та публічного інтересу в контексті податкових правовідносин. При цьому автор під час вибору питань для розгляду логічно виокремлює проблему нормативного трактування цих категорій, вказує на динаміку правотворчості у сфері оподаткування та комплексно характеризує систему принципів податкового права, вбачаючи в ній прояв приватного й публічного інтересу. На думку вченої, можна однозначно стверджувати, що інтереси є досить могутньою рушійною силою розвитку правової реальності. Саме вони впливають на створення й функціонування державних і суспільних інститутів. Закріплення в законодавстві соціально значущих інтересів, визначення гарантій їх реалізації зумовлене соціальною спрямованістю держави. У демократичному суспільстві неодмінним індикатором його розвитку є вираження приватних і публічних інтересів у податковому праві. Правове регулювання податкових відносин сьогодні враховує трансформацію приватних та публічних інтересів в оподаткуванні, однак досі залишається невирішеним питання пошуку рівноваги між податковим тягарем і вигодами оподаткування. М.В. Кармаліта резюмує, що постійний розвиток принципів податкового права в контексті переосмислення цінності права, забезпечення фінансової безпеки, законності та правопорядку, а також розширення міжнародного співробітництва дає змогу говорити про кореляцію приватного й публічного інтересу в оподаткуванні. Також автор констатує, що як окремий принцип податкового законодавства наразі не закріплено принцип балансу приватного та публічного інтересу.

Результатам аналізу забезпечення приватного й публічного інтересу у процесі реалізації податкових приписів в Україні присвячено третій розділ монографії М.В. Кармаліти. Авторіві вдалося через окремі форми правореалізації

продемонструвати взаємопроникнення елементів приватного й публічного права в податковій відносині, а також їх вплив на поведінку учасників. Увагу приділено також податковій безпеці як стану реалізації податкових правовідносин, що характеризується стабільністю й ефективністю правового регулювання, проявляється у визначеному законодавством статусі суб'єктів податкових правовідносин, досягається завдяки відповідності їх поведінки визначеним моделям правореалізації та становить оптимальне співвідношення приватного інтересу платника податків і національних інтересів. Автором обґрунтовується висновок про те, що формування іміджу Державної податкової служби України як сервісної служби європейського зразка з високим рівнем довіри в суспільстві є неможливим за відсутності забезпечення реалізації приватного та публічного інтересу в оподаткуванні. Поряд з особливостями національного захисту приватного й публічного інтересу в оподаткуванні наводяться ключові рішення у практиці Європейського суду справедливості та Європейського суду з прав людини в податкових спорах останніх років, що свідчать про динаміку у співвідношенні приватного та публічного інтересу в оподаткуванні, а також про пошук оптимального варіанта правового забезпечення їх реалізації.

Таким чином, результати проведеного дослідження, висвітлені в монографії М.В. Кармаліти «Приватний і публічний інтерес у системі податкових правовідносин», свідчать про наявність проблем у формуванні та наступній реалізації норм податкового права, що проявляється у відсутності визначення приватного й публічного інтересу в оподаткуванні, а отже, у неоднозначному їх тлумаченні різними правозастосовними органами, труднощах із порядком захисту та охороною законних інтересів суб'єктів податкових правовідносин. Тому розкриття особливостей поєднання приватного й публічного інтересу в оподаткуванні залишається перспективним напрямом наукових розробок у сфері податкового права в контексті вдосконалення публічної фінансової діяльності та чинного податкового законодавства.